

"...

II- İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümü özetle şöyledir:

"...

Vergi alacağının tahsilini sağlamak amacıyla ödeme emri düzenlenebilmesi için verginin ilgili kanununda gösterilen süre içinde diğer ifade ile vadesinde ödenmemesi gerekir. İncelenen uyuşmazlık da, ödenmeyen gümrük vergisinin tahsilini sağlamak amacıyla düzenlenmiş olan ödeme emrine ilişkin bulunduğundan, ödeme emri düzenlenmesi için 4458 sayılı Yasa'nın 198. maddesinin birinci fıkrasında öngörülen 10 günlük vade süresinde verginin ödenmemiş olmasının gerektiği, bu bağlamda da, 4458 sayılı Yasa'nın 198. maddesinin birinci fıkrası hükmünün olayda uygulanması gerekli hüküm olduğu açık bulunmaktadır.

...

4458 sayılı Yasa'da tahakkuk ettirilen vergilere karşı vergi mahkemesinde dava açılması için özel bir süreye yer verilmemiş olduğundan gümrük vergisi mükellefleri içinde 2577 sayılı Yasa'da öngörülen 30 günlük genel dava açma süresi geçerli bulunmaktadır. Gümrük idaresince tahakkuk ettirilip, tebliğ edilen gümrük vergisinin yükümlüsü, 4458 sayılı Yasa'nın 198. maddesinin birinci fıkrası hükmü uyarınca 10 gün içinde bu vergiyi ödemesi veya 30 gün içinde bu verginin terkini için vergi mahkemesinde dava açması gerekmektedir. Bu durumda, gümrük vergisi yükümlüsünün dava açma hakkını gerekli düzeltme ve itiraz başvurularının sonuçlanmasından sonra, 30 günlük süre içerisinde kullanmak istemesi halinde daha düzeltme talebi neticelenmeden ve itiraz hakkını kullanmadan önce adına tahakkuk ettirilen vergiyi ilk 10 günlük sürede ödemesi gerekir.

Aksi halde 4458 sayılı Yasa'nın anılan hükmü uyarınca vergi süresince ödenmediğinden kesinleşecek ve gümrük idaresi 6183 sayılı Yasa uyarınca takibe geçebilecektir. Bu durumda da gümrük vergisi yükümlüleri yönünden hak arama hürriyetini kısıtladığı açık bulunmaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin hukuk devletinde bulunması gereken ilkeler konusunda yaptığı tanımlamaya ilişkin yukarıda yer verilen kararında; her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurmayı amaçlayan ve bu geliştirerek sürdüren, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan ... gibi hukuk devletinde olmazsa olmaz ilkeler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Gerçekten de, yargı denetimine açık her eylem ve işlemin hukuk devleti ilkeleri bağlamında hukuka uygun olup olmadıkları yönünden yargı denetiminden geçirilmesi için tanınan dava açma hakkının kullanılması için getirilen kısıtlamaların hukuk devleti ilkesini zedelememesi gerekir.

Hukuk devleti ilkesinin birinci koşul olarak kabul edildiği yargı düzenlerinde kişiler için ayrı yargılama sistemlerinin uygulanması gerektiği kabul edilemez. Adli, idari, askeri yargı düzenlerinin herhangi birinde yapılacak yargılamada izlenecek yöntemin herkes için aynı olması gerekir.

Vergi, resim ve harç gibi mali yükümlülüklerin her biri farklı özelliklere sahip iseler de, diğer vergi mükellefleri ile gümrük vergisi mükelleflerinin, mükellef olma, kendilerinden tahsil edilmesi gereken mali yükümlülüklerin kamu gücüne dayanılarak alınması ve aynı yargı mercilerinde davacı olarak haklarını arayabilmeleri bakımından aynı hukuksal durumda oldukları kuşkusuzdur.

4458 sayılı Yasa'nın 198. maddesinin birinci fıkrasında, 213 sayılı Yasa'nın 112. maddesinde yer alan 30 günlük ödeme süresinden farklı olarak 10 günlük bir ödene süresi öngörülmüş olması, dava açma süresi yönünden aynı hükme tabi olan 213 sayılı Yasa kapsamında bulunan vergilerin yükümlülükleri ile gümrük vergisi yükümlüsü arasında farklılık doğmasına yol açtığından adaletli bir hukuk düzenine tamamıyla aykırıdır.

...

Genel olarak verginin beyanı, tarh, tahakkuk ve vergi mahkemelerinde dava açma usulü ile ilgili kurallar 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nda, tahsile ilişkin kurallar ise 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'da yer almıştır. Gümrük vergi ve cezaları konusunda ise verginin beyanı, hesaplanması, tahakkuku, gümrük idaresine itiraz ve dava açılması ile ilgili kurallar 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nda düzenlenmiş, gümrük vergi ve cezalarının tahsilat usulü de 6183 sayılı Yasa'da belirtilmiştir.

...

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 8. maddesinin birinci fıkrasında “Mükellef, vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettüp eden gerçek veya tüzelkişidir.” denilerek mükellefin tanımı yapılmış, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 3. maddesinin 11 numaralı fıkrasında da “yükümlü” deyiminin “gümrük yükümlülüklerini yerine getirmekle sorumlu bütün kişileri” ifade edeceği belirtilmiştir.

Vergi, resim ve harç gibi mali yükümlülüklerin her bira farklı özelliklere sahip iseler de, diğer vergi mükellefleri ile gümrük vergisi mükelleflerinin, mükellef olma, kendilerinden tahsil edilmesi gereken mali yükümlülüklerin kamu gücüne dayanılarak alınması ve aynı yargı mercilerinden davacı olarak haklarını arayabilmeleri bakımından aynı hukuksal durumda oldukları kuşkusuzdur.

Bu bağlamda, adlarına tarh ve tahakkuk ettirilen vergilere karşı dava açma hakkının ve buna bağlı olarak dava açma süresinin kullanımı yönünden aynı hukuksal durumda olan gümrük vergisi yükümlülükleri ile diğer vergilerin yükümlülerinin özel kanunda getirilen 10 günlük ödeme süresi nedeniyle, arasında hukuki eşitlik bulunması gerekirken vergi mahkemesinde davacı konumunda olma yönünden hukuken geçerli olabilecek bir sebep bulunmamaksızın iki mükellef grubu arasında farklılık yaratılmıştır.

...

Gümrük idaresince eksik ve hiç ödenmediği belirlenen gümrük vergisinin tebliğinden itibaren 10 gün içinde ödenmesi zorunluluğu ve buna bağlı olarak vadesinde ödenmeyen verginin kesinleşecek olması nedeniyle adına tahakkuk ettirilen gümrük vergisine karşı 30 gün içinde dava açabilme hakkı bulunan gümrük vergisi yükümlüsünün verginin kesinleşmemesi için ya dava açma hakkının Yasa'da belirlenen ödeme süresi olan 10 gün içinde kullanması ya

da 10. günden sonra dava açma hakkını kullanmak istiyor ise verginin kesinleşmemesi için ödedikten sonra dava açması gerekmektedir.

Hak arama hürriyetine getirilen bu sınırlamanın da 36. maddenin hükümlerine aykırı olduğu sonucuna varılmaktadır.

...

Yasakoyucu tarafından kabul edilerek yasa haline gelen metinlerin ekonomik uyumu gerçekleştirmesi yanında evrensel hukuk kuralları ile birlikte Anayasa'ya uygun düzenlenmelidir. Normlar hiyerarşisi bakımından üst norm olan Anayasa'ya aykırı olan alt normun hukuk alanında varlığını devam ettirmemesi gerekir.

Nitekim, yeni getirilen yasal düzenlemelerin Anayasa'nın diğer maddelerine uygunluğu ile birlikte, Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkının metne dahil edilmesi gerekçesiyle 4709 sayılı Kanun'un 14. maddesi ile Anayasa'nın 36. maddesine eklenen adil yargılanma hakkına da uygun bir düzenleme olmalıdır.

Adil yargılanma hakkı 3.10.2001 tarihinde Anayasamızda yer almışsa da, batı hukuk sistemlerinin yıllardan beri vazgeçemeyeceği temel haklar arasında yer almaktadır. Hukuk devleti ilkesi bireylerin temel haklarının korunması konusunda gösterilen başarı oranında gerçekleşmektedir. Günümüzde Anayasalarda haklar alanının ayrıntılı olarak düzenlenmesi şeklinde, ya da böyle bir düzenleme yoksa Anayasa Mahkemesi'nin hukuk devleti ve demokrasi kavramları konusunda yaptıkları yorumlar yoluyla bu koruma gerçekleştirilmektedir.

Anayasamızın 36., 38., 125., 138. ve 142. maddelerinde adil yargılama hakkının içerdiği pek çok ilke veya hak yer almasına rağmen 2001 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile adil yargılanma hakkı Türkiye'de de Anayasa'nın bir parçası haline gelmiştir.

Adil yargılanma hakkı Türkiye'nin de tarafı olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde tanımlanmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi; adil yargılanma hakkının demokratik bir toplumda öne çıkan yerinin, bu alandaki denetim açısından Mahkeme'yi, dava konusu usulün gerçeklerini incelemeye sevketmesi olduğunu belirtmiştir.

Adil yargılanma hakkı kapsamında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin birinci fıkrasında bir çok hak ve ilkede güvence altına alınmıştır. Bunlardan birisi de hakkaniyete uygun yargılanma hakkıdır. Burada önemli olan yargılama faaliyetinin tüm işlemlerinin bir bütün olarak hakkaniyete uygun olarak yapılıp yapılmamasıdır.

İtiraz konusu kuralla vergi mahkemesinde davacı konumunda olan gümrük vergisi yükümlüleri ile diğer vergiler yükümlüleri arasında dava açma süresinin kullanımı yönünden doğan farklılığın Anayasa'nın 36. maddesinde 2001 yılında yapılan değişiklikle getirilen "adil yargılanma hakkına" aykırı olduğu kanaatine varılmıştır."